

לשון מלחמה

סוללה

מסלול גלגוליה של המילה סוללה בשפה העברית מימי המקרא ועד ימינו הוא מרתק. על דרכה של מילה מתל עפר שהקימו כדי להגביה קרקע ולשמש יורי החצים ומשליכי אבני בליסטראות, ועד סוללת התותחים

המשמעות של המילה סוללה כיום היא מסגרת צבאית שכוללת כמה תותחים או מרגמות, ואולם בעולם העתיק משמעות המילה סוללה הייתה אמצעי להבקעת חומות של עיר. רבי דוד אלטשולר (1687-1769), פרשן "מצודת ציון", הגדיר סוללה כך: "ציבור העפר ששופכים מול העיר ועולים בה להילחם" (בפירושו למלכים ב יט: 32 ולישעיה לז: 33). הפרשן רבי מאיר ליבוש בן יחיאל מיכל וייזר (מלבי"ם, 1809-1879) הוסיף: "שמשם יורו חיצים אל העיר" (פירוש ליחזקאל, כא: 27). המילה סוללה נגזרת כמובן מן הפועל הנפוץ "סלל", הנמצא עד היום בשימוש במשמעותו המקורית. כל האזכורים במקרא של המילה סוללה, חוץ מפעם אחת - בספר שמואל ב, כ: 15 - הם בנוגע לשני מבצעי מצור על ירושלים: הראשון, המצור שהטיל סנחריב מלך אשור על העיר בשנת 701 לפני הספירה ושמוזכר במלכים ב, פרק יט ובישעיה לו: 37. השני הוא המצור שהטיל נבוכדנאצר מלך בבל על ירושלים בשנת 587 לפני הספירה בי' בטבת - מצור שהסתיים בהבקעת החומות בי"ז בתמוז בשנת 586 לפני הספירה ובחורבן בית המקדש בט' באב באותה השנה. את המצור מתארים הנביא יחזקאל (בספר יחזקאל כא: 27) והנביא ירמיה (בספר ירמיה ו: 6).

חז"ל אינם עושים כלל שימוש במילה סוללה, אולם זו שבה ומופיעה לאחר מכן במשמעויות נוספות. המילה מופיעה בספר יוסיפון משנת 953 לספירה בתיאור המצור שהטיל טיטוס על ירושלים בשנת 70 לספירה: "ויציתו את האש בכל כלי משחית וגם את איל [איל ניגוח לניתוח

חומות] שרפו עימם, וגם הסוללות שרפו". במקרה הזה הסוללה הוגדרה כלי משחית והיא הוצתה.

בעקבותיו הלך גם רבי לוי בן גרשום (רלב"ג, 1288-1344) בפירושו לפסוק מספר מלכים ב. הוא פירש: "והוא כלי שמשליכין בו אבנים גדולות מאוד להפיל החומה בחוזק". לפי הרלב"ג, משמעות המילה היא אפוא בליסטרה. רמז לכך יש כבר במדרש איכה רבה שבו מוזכרת הסוללה שבספר יחזקאל לצד אבני בליסטרה. ייתכן אפוא שגם לפי איכה רבה הסוללה היא בליסטרה שיורה אבנים.

מאוחר יותר החלה המילה לשמש לציון ארטיילריה בכלל. בספר שלטי הגיבורים מ'1612 שחיבר הרב אברהם הרופא פורטלאונה באיטליה כתוב: "דעו בניי כי נקראו ארטיילאיריא [ארטיילריה באיטלקית] בספרי הנביאים הראשונים סוללות". לפי הפירוש הזה, המשמעות של הפועל "שפך", שהוא הפועל המוצמד תמיד במקרא למילה "סוללה" (ולא "סלל" כפי שהיינו מצפים), היא "ירה". גם היום בסלנג הצה"לי, המשמעות הזאת של המילה "שפך" היא ירי של כמות גדולה מאוד של תחמושת.

אצל סופרי ההשכלה וכן בראשית העיתונות העברית שימשה המילה סוללה רק במשמעות של סוללת עפר. סוללת התותחים הופיעה לראשונה בעיתונות בי'1877. בעיתון הצפירה מ'6 ביוני 1877 נכתב: "בימים האחרונים השליכו סוללות הרוסים והרומאנים כדורים רבים כבדים על המבצר". בגיליון אחר של הצפירה, מ'27 ביוני, נכתב: "והטורקים יצאו לקראתם [הרוסים] בשש סוללות עם כלי תותח וכלי

סוללה רומית במצדה.
דוד אלטשולר (1687-1769), פרשן "מצודת ציון", הגדיר סוללה כך: "ציבור העפר ששופכים מול העיר ועולים בה להילחם"

ד"ר אשר שפיר <בלשן, עורך ומתרגם בלשון העברית ובסוציולוגיה של הלשון

בליסטרה
 רבי לוי בן גרשום (רלב"ג,
 1288-1344) בפירושו
 לפסוק מספר מלכים ב':
 "והוא בלי שמשליכין בו
 אבנים גדולות מאוד להפיל
 החומה בחוזק".

מסלול גלגוליה של הסוללה בשפה העברית מתקופת המקרא ועד ימינו הוא אפוא מרתק. בשלב הראשון היא ציינה תל עפר שהפועל המשמש את יצירתו איננו לסלול אלא דווקא לשפוך. הסוללה שימשה להגבהה כדי לאפשר ליורי הקצים, וייתכן גם למשליכים אבני בליסטראות, להתמודד עם המגנים שעל חומותיה של עיר נצורה. מבאן הייתה הדרך קצרה לציין הכלי המשליך עצמו. הצעד הבא היה הפיכת בלי יחיד לקבוצת כלים: סוללת התותחים והמרגמות. הצעד שלאחר מכן היה הוספת קבוצה של תאים חשמליים ליצירת הסוללה החשמלית. העובדה ש"סוללה" שימשה לציין איגוד של כמה פריטים מאותו הסוג יצרה בסופו של דבר מטבעות לשון מודרניות, בהן סוללת מיקרופונים וסוללת עורבי־דין.

סוללת התותחים הופיעה לראשונה בעיתונות ב־1877. בעיתון הצפירה מ־6 ביוני 1877 נכתב: "בימים האחרונים השליכו סוללות הרוסים והרומאנים כדורים רבים כבדים על המבצר"

משחית אשר היו איתם; רק שתי סוללות ושישה באטאליאנים נשארו לשמור את הדרך מאחור".

המעבר בעברית מסוללת התותחים אל הסוללה החשמלית נעשה באמצעות השפות האירופיות שבהן משמשת המילה הזאת בשתי המשמעויות: battery באנגלית וגם batterie בצרפתית. השימוש החדש הזה התעכב לא מעט, והופיע לראשונה בעיתונות העברית רק בשנות ה־30 של המאה ה־20. בעיתון **דבר** מ־30 בנובמבר 1930 נכתב: "סוללות אור [חשמל] גדולות ומעוררות עין מאירות את אולם המשפט". אם באן הסוללה יכולה להיות גם במשמעות של נורות, הרי **בדואר היום** מ־15 באוגוסט 1932 אין ספק בנוגע למשמעות המילה: "יהיו גם מכשירים אחרים כגון אלקטרומטרים, סוללות".